

GERECHTSDEUR- WAARDERS EN DRONES: HET BESLAG OP ROERENDE ZAKEN IN EEN VOGELVLUCHT

Drones worden steeds meer onderdeel van onze maatschappij. Zo kunnen er bijvoorbeeld al pizza's en pakketjes met een drone worden bezorgd, bestaat een AED-drone en gebruiken politie en gemeenten drones bij handhaving van de openbare orde. Kan een drone met camera voor een gerechtsdeurwaarder ook handig zijn bij de uitoefening van zijn werkzaamheden? Dat vroeg Stefano Nocco, sinds september 2015 kandidaat-gerechtsdeurwaarder bij Buik & Van der Horst in Leiden, zich af. Hij deed onderzoek naar de vraag of een gerechtsdeurwaarder door middel van een drone beslag op roerende zaken kan leggen. In dit artikel betoogt hij dat in ieder geval civielrechtelijk geen belemmeringen bestaan voor een gerechtsdeurwaarder om een drone te gebruiken.

Door **S. Nocco**
kandidaat-gerechtsdeurwaarder in Leiden¹

Drones zijn volop in het nieuws. Door de razendsnelle technologische ontwikkelingen zien bedrijven en overheden kansen. Voor het gebruik van drones door de gerechtsdeurwaarder is niets specifiek geregeld. Kan hij een drone met camera gebruiken bij de uitoefening van zijn werkzaamheden? Prak-

tisch gezien zeker, maar juridisch gezien? In dit artikel zal ik betogen dat een gerechtsdeurwaarder een beslag op roerende zaken kan leggen door middel van een drone.

DRONES

Een drone wordt door de Federal Aviation Administration

gedefinieerd als een 'onbemand luchtvaartuig'.² Al in 1849 werden door het Oostenrijkse leger in de oorlog met Italië onbemande heteluchtballonnen boven Venetië de lucht in gelaten, met daaraan bommen die door middel van een tijdmechanisme (beïnvloed door windsnelheid en windrichting) op

een bepaalde plek werden losgelaten. Hoewel de drones die het leger van de VS bijvoorbeeld gebruikt in de strijd tegen IS er nu heel anders uitzien, zijn zij in zekere zin vergelijkbaar met die heteluchtballonnen. Tegenwoordig is de associatie bij drones echter verschoven van een onbemand vliegtuig van het leger naar een op afstand bestuurbaar helikoptertje met daarop een camera.³

Zoals gezegd worden drones voor verschillende doeleinden ingezet. Zo moet een AED-drone mensenlevens redden, trok een vader de tand van zijn dochter met behulp van een drone⁴ en gebruiken journalisten drones om documentaires te maken.⁵ Op dit moment loopt er een campagne van de Rijksoverheid om mensen te waarschuwen voor de gevaren van het gebruik van drones en hen te wijzen op de bestaande regelgeving. Bij beroepsmatig gebruik van drones is bijvoorbeeld een vergunning vereist en moet de gebruiker over een vliegbrevet beschikken. Bij de aanstaande introductie van de zogenaamde mini-drone⁶ vervalt het onderscheid tussen particulier gebruik en beroepsmatig gebruik en daarmee ontstaat een flinke lastenverlichting voor bedrijven.⁷ Vooral nog mag onder andere niet boven mensenmassa's en bebouwing worden gevlogen.

Voor gerechtsdeurwaarders betekent dit dat per situatie zal moeten worden beoordeeld of het gebruik van een drone op dat moment nuttig is, en niet in strijd met de regels. In het vervolg zal ik nader ingaan op het praktisch gebruik van een drone door een gerechtsdeurwaarder.

HET BESLAG OP ROERENDE ZAKEN OP AFSTAND⁸

Allereerst dient de vraag te worden beantwoord of een beslag op roerende zaken op afstand mogelijk is. Vele pennen⁹ hebben reeds geschreven over het beslag(moment) op roerende zaken en verschillende meningen¹⁰ bestaan over de uitleg van de artikelen 440 en 443 Rv.

De wetgever heeft als basisvoorwaarde en enige verplichting gesteld dat de gerechtsdeurwaarder het getal, gewicht en maat van de roerende zaken in zijn proces-verbaal van nadere aanduiding dient te noteren. Het vereiste dat de gerechtsdeurwaarder zich vervoegt bij de in beslag te nemen roerende zaken wordt in de wet niet gesteld.¹¹ Er is slechts een beperkte afbakening van vereisten. De wetgever heeft daarmee de ruimte gelaten om het beslag op roerende zaken op afstand te leggen. Daarover dacht het Hof Den Bosch in 1972 anders.¹² Het Hof overwoog dat “de bij artikel 443 Rv voorgeschreven bijzondere aanduiding en nauwkeurige beschrijving der in beslag te nemen goederen slechts kunnen plaats vinden indien de deurwaarder zich begeeft naar de plaats waar deze goederen zich bevinden en de goederen persoonlijk in ogenschouw neemt.”¹³

Het Hof overwoog vervolgens dat het maken van een nauwkeurige omschrijving van de roerende zaken zonder bij de roerende zaken fysiek te staan “dan ook niet in overeenstemming is met de bedoeling van de wetgever met betrekking tot de bijzondere aanduiding en de nauwkeurige beschrijving der goederen.”¹⁴

In de tijdgeest van 1972 begrijp ik dat het Hof geen rekening heeft gehou-

den met een beslag op roerende zaken op afstand, bijvoorbeeld met behulp van een drone. Het Hof heeft destijds de ‘substantiële nietigheid’ geïntroduceerd: een vormverzuim zonder wettelijke grondslag, maar van fundamenteel belang.¹⁵ In de literatuur is dit arrest tot op heden niet ter discussie gesteld.

Tegenwoordig is het met de huidige graad van technologische ontwikkeling zonder meer mogelijk een beslag op roerende zaken op afstand te leggen. Naar mijn mening is dit arrest achterhaald en sluit het niet meer aan bij de tijdgeest. Het wordt dan ook hoog tijd voor nieuwe jurisprudentie met een moderne kijk op het werk van de gerechtsdeurwaarder.

WAARNEMING EN DRONES

Een beslag op roerende zaken kan dus met behulp van een drone worden gelegd. Maar kan daarmee ook een authentieke akte zoals bedoeld in artikel 156 Rv ontstaan?

Het proces-verbaal van inbeslagname van een roerende zaak ex artikel 443, eerste lid, Rv levert een authentieke akte op als wordt voldaan aan een aantal vereisten. Een van die vereisten is dat er een waarneming moet zijn gedaan (door een daartoe bevoegde ambtenaar). Alle vereisten worden in de wet of de parlementaire geschiedenis uitgelegd, behalve de term ‘waarneming’. Een juiste definitie voor waarneming door een gerechtsdeurwaarder is dat ‘een gerechtsdeurwaarder iets zodanig bewust en met aandacht tot zich neemt dat hij daarvan een concrete omschrijving kan maken en kan verklaren dat hij dit zelf tot zich heeft genomen’.

Een beslag waar het belang van een juiste waarneming vooral speelt is het

raambeslag.¹⁶ Dat is een inmiddels geaccepteerd beslag.¹⁷ De Hoge Raad besliste in 1928 dat het mogelijk is zaken in beslag te nemen waarvoor geen opening van deuren of huisraad noodzakelijk is.¹⁸ Het Hof Den Bosch bevestigde in het eerder aangehaalde arrest dat “de gerechtsdeurwaarder zich voor een bijzondere aanduiding en nauwkeurige beschrijving begeeft naar de plaats waar deze goederen zich bevinden en (deze aldaar, toevoeging schrijver dezes) persoonlijk in ogenschouw neemt.”¹⁹ Zoals algemeen bekend en geaccepteerd, is het dus mogelijk om een raambeslag te leggen.

Dit betekent dat een gelegd beslag door middel van waarneming door een raam voldoet aan de eis van artikel 156 Rv, zodat ook met een dergelijk beslag een authentieke akte tot stand kan komen. Wat betekent dit nu voor een inbeslagname middels een drone, wanneer vindt de waarneming dan plaats?

In mijn onderzoek heb ik een nieuwe term geïntroduceerd: het ‘dronebeslag’. De definitie van een dronebeslag is ‘een beslag op roerende zaken op afstand gelegd door middel van waarneming door een camera met livestream die hangt aan een drone’. Anno 2016 is de technologie zo gevorderd dat het niet noodzakelijk is om fysiek ter plaatse de zaken te zien; de gerechtsdeurwaarder kan tegenwoordig ook op afstand zien. Zien is derhalve ook zien op afstand geworden en de gerechtsdeurwaarder kan met recht en reden verklaren dat de waarneming daadwerkelijk zijn eigen waarneming is. Een livestream heeft geen dusdanige vertraging dat de gerechtsdeurwaarder zijn waarneming niet nagenoeg live kan doen.

Waarnemen kan met een hulpmiddel, zoals een bril, een verrekijker of een keukentrapje om over een schutting heen te kijken. Zien is niets anders dan dat er bepaalde zenuwcel-

len in het lichaam van de waarnemer worden beïnvloed, die vervolgens in de hersenen van de waarnemer een beeld maken. Die beïnvloeding vindt plaats via het oog. Niet valt in te zien waarom waarneming met het blote oog of met een bril, contactlens, microscoop, telescoop, nachtkijker of verrekijker anders beoordeeld moet worden dan waarneming door middel van een camera (met drone). In alle gevallen vindt waarneming plaats door een (oog) of meerdere lenzen. Zien kan derhalve ook zien op afstand zijn indien de gerechtsdeurwaarder zeker weet (of met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid weet) dat wat hij door middel van de drone ziet juist en waar is. Waarneming middels een drone zou niet anders gezien moeten worden dan waarneming middels een verrekijker. Daarom kan waarneming ook geschieden met een drone en is dat juridisch correct.

De voorwaarde die ik daarvoor stel is dat de gerechtsdeurwaarder de beelden altijd live bekijkt. Het achteraf bekijken van beelden is geen waarneming zoals hierboven bedoeld.

PRIVACY EN DRONES

Gerechtsdeurwaarders maken met enige regelmaat inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van mensen. Deze inbreuken zijn, wanneer de gerechtsdeurwaarder zijn ambt uitoefent en zich daarbij aan de wet houdt, gerechtvaardigd. De privacy van betrokkenen wordt gewaarborgd door de geheimhoudingsplicht van de gerechtsdeurwaarder. Van schending van privacy is dan ook slechts sprake wanneer de gerechtsdeurwaarder zijn geheimhoudingsplicht schendt of buiten de wettelijke kaders treedt. Hoe waarborgt de gerechtsdeurwaarder de privacy van de justitiabele als hij beslag wil leggen door middel van een drone?

Bij het gebruik van een drone is het mogelijk dat een persoon in beeld

komt, of dat bepaalde objecten van een persoon in beeld komen. De mogelijkheden van camera's aan een drone zijn groter dan de mogelijkheden van camera's op de grond. Een drone kan grenzen overstijgen die een privéruimte afbakenen.²⁰ Iemand die in zijn tuin aan het zonnebaden is kan ‘per ongeluk’ worden gefilmd; de privacy van diegene kan dan in het geding komen, in ieder geval kunnen de verwachtingen van privacy sneller worden geschonden. Ook kan worden gedacht aan mensen die in een drukke woonwijk wonen. Zij mogen verwachten dat op de begane grond bij hen naar binnen kan worden gekeken. Wanneer iemand op de elfde verdieping van een flat woont, hoeft diegene er waarschijnlijk geen rekening mee te houden dat er een drone voorbij kan vliegen waarmee bij hem naar binnen kan worden gekeken. Er moet dan wellicht al snel worden aangenomen dat de redelijke verwachtingen van de waarborgen van privacy zijn geschonden en het kan zelfs strafbaar zijn.²¹

Toch zal in dit soort gevallen de toekomst moeten uitwijzen hoe mensen in de praktijk omgaan met privacy-schending en in hoeverre mensen drones bezwaarlijk zullen vinden.

In de publieke sfeer geldt hetzelfde. De verwachtingen van de waarborgen van privacy moeten strikt worden geïnterpreteerd en mogen niet vervaagen naarmate het gebruik van drones toeneemt.²² Uit een eerdere uitspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) over artikel 8 EVRM blijkt dat van een inbreuk op de privacy in de publieke sfeer geen sprake is als het gebruik van een drone uitsluitend betreft het monitoren van activiteiten, zonder dat beelden worden vastgelegd (opgeslagen), beelden openbaar worden gemaakt of gebruik wordt gemaakt van geavanceerde camera's (bijvoorbeeld met herkenning).²³ De gerechtsdeurwaarder zou daaraan kunnen voldoen door altijd een livestreamverbinding te

gebruiken en dus geen beelden op te slaan. Hij gebruikt de drone dan echt als het verlengde van zijn oog.

Het simpel waarnemen van vermogensbestanddelen schendt geen privacy. Betekent dit dat een gerechtsdeurwaarder met waarneming via een drone helemaal geen privacy schendt? Die vraag moet thans onbeantwoord blijven. In ieder geval zal er duidelijkheid moeten komen over wat het betreden van andermans luchtruim is, concreet voor de gerechtsdeurwaarder. Is dat 'binnentreden' in de zin van de Algemene wet op het binnentreden? Of kan dat vergeleken worden met een auto die op de oprit van een woning staat en waarbij geen deuren worden geopend? De rechtspraak zal hier uitkomst moeten bieden.

De drone biedt voor de gerechtsdeurwaarder kansen. Op het gebied van privacy en erkenning in richtlijnen of wetten valt echter nog een hoop te winnen. Een gerechtsdeurwaarder is niet alleen boodschapper in het burgerlijk recht, maar ook handhaver ervan. De handhavers in het bestuursrecht maken al gebruik van drones. Hun gebruik wordt gelegitimeerd. Gezien het feit dat een gerechtsdeurwaarder ook handhaver is, is het van belang dat het gebruik van een drone door een gerechtsdeurwaarder gelegitimeerd raakt in de jurisprudentie. Het probleem dat eventuele schendingen van privacy niet te rechtvaardigen zijn, wordt daarmee ondervangen.

DE TOEKOMST: HET PROCES-VERBAAL VAN CONSTATERING EN HET SCHEEPSBSLAG

De drone biedt ook voor het proces-verbaal van constatering kansen. De drone kan daarin een hulpmiddel zijn om zaken op moeilijk bereikbare plaatsen van dichtbij waar te nemen. Denk bijvoorbeeld aan proces-

sen-verbaal over de toestand van muren of daken van een gebouw.

In mijn onderzoek heb ik ook de wijze waarop het beslag op schepen wordt gelegd ter discussie gesteld. Het beslag op een schip wordt aan boord daarvan gelegd. Zeker bij een varend schip kan dit voor problemen zorgen. Een beslag op afstand is niet mogelijk, omdat de wet dit expliciet uitsluit. Ook hier kan een drone uitkomst bieden.

Als ieder schip wordt geregistreerd bij de RDW, dan kan wat mij betreft een waarneming van dat schip via een drone al een beslag opleveren. Voor te boek gestelde schepen hoeft dit niet anders te zijn. Na waarneming kan via een marifoon contact worden gelegd met de kapitein om aan hem duidelijk te maken dat er beslag op het schip is gelegd, zodat het niet altijd nodig is om aan boord te treden. Ik geef derhalve in overweging nader te onderzoeken of in de toekomst het rigide regime bij het beslag op schepen wellicht open staat voor ontwikkelingen als de drone.

CONCLUSIE

De drone zal weinig kunnen of hoeven te worden toegepast in zaken waarin de schuldenaar weinig verhaal biedt. Voor een 'simpel' beslag op huisraad is de drone ongeschikt. Een drone kan een praktisch hulpmiddel zijn in zaken waarin de schuldenaar voldoende verhaal biedt. Te denken valt bijvoorbeeld aan (conservatoire) beslagen met een groot belang waar de zaken zich lastig op de traditionele manier laten waarnemen.

Zou u een drone gebruiken? Bespreek het eens met uw collega's, het leidt ongetwijfeld tot interessante discussies. Mensen vragen mij wel eens: "Zou je zelf een drone gebruiken?" Mijn antwoord daarop is: "Nu misschien nog niet zo

snel, maar ik ben ervan overtuigd dat in de toekomst drones een bijdrage kunnen leveren aan het werk van de gerechtsdeurwaarder."

-
- 1 Via deze weg dank ik graag alle personen die de door mij aan hen gestuurde enquête hebben ingevuld en mij daarmee van blijvende input hebben voorzien tijdens mijn onderzoek. Ook dank ik M.F.J. Pijnenburg, gerechtsdeurwaarder in Leiden, voor de hulp bij het redigeren van dit artikel.
 - 2 In officiële stukken worden vrijwel altijd de termen 'light UAS' ('unmanned aircraft systems') of 'RPAS' - ('remotely piloted aircraft systems') gebruikt.
 - 3 B.H.M. Custers, J.J. Oerlemans en S.J. Vergouw, *Het gebruik van drones. Een verkennend onderzoek naar onbemande luchtvaartuigen*, Den Haag: Boom Lemma 2015, p. 21.
 - 4 'Vader trekt tand van dochter met hulp van drone', *Metro* 15 april 2016.
 - 5 Zie bijv.: de Nederlandse natuurdocumentaires 'De Nieuwe Wildernis' en 'Holland, natuur in de delta'.
 - 6 Een drone kan als mini-drone worden aangemerkt als aan alle operationele condities die voor drones tot 4 kg gelden, wordt voldaan. Naast het maximale gewicht zijn dat aspecten zoals snelheid, hoogte en afstand tot de piloot. Zie: *Beleidsvoornemen veiligheidsregelgeving drones*, 30 april 2015, hoofdstuk 2.1.
 - 7 Zie: idem, hoofdstuk 5.
 - 8 Bernardt betoogde onlangs dat een beslag op roerende zaken door de gerechtsdeurwaarder ook op afstand kan worden gelegd; M. Bernardt, 'Een beslag roerend op afstand', *de Gerechtsdeurwaarder*, 2016, nr. 2, p. 30-33.
 - 9 Zie bijvoorbeeld: M. Bernardt, 'Het beslagmoment bij een beslag op roerende zaken', *de Gerechtsdeurwaarder*, 2009, nr. 3, p. 26 en 27 en R. van Mil, 'Het beslagmoment bij beslag op roerende zaken', *NJB* 2011/4, p. 235-237, maar ook de verschillende commentaren op artikel 440 en 443 Rv in *Tekst & Commentaar* en de *Groene Serie*.
 - 10 Over de manier waarop het beslag op roerende zaken tot stand komt, bestaan uiteenlopende opvattingen. Voordat ik mijn onderzoek begon, heb ik aan verschillende gerechtsdeurwaarders en andere beslag- en executierechtsspecialisten een enquête gestuurd waarin ik vragen heb gesteld over onder andere dit

onderwerp. De antwoorden waren divers. Zo stelde een respondent dat het beslag tot stand komt als de gerechtsdeurwaarder aanzegt (dus uitsprekt) dat hij beslag legt, daarmee komt volgens hem ook de blokkerende werking tot stand. Een ander zei dat bij het betekenen van een beslagexploot (naast het proces-verbaal van nadere aanduiding) het beslag pas tot stand kan komen omdat dan pas de blokkerende werking tot stand komt. Weer een ander antwoordde dat alleen een combinatie van beide een beslag kan opleveren. Een andere respondent stelde weer dat de ondertekening van het proces-verbaal het beslagmoment oplevert. Ik ben van mening dat de wet strikt moet worden gelezen. De wet vereist duidelijk dat de gerechtsdeurwaarder 1) de zaken waarneemt en aanzegt dat hij daarop beslag legt en dit schriftelijk vastlegt in een exploit (art. 440 lid 1 Rv) en 2) een afschrift van dit exploit aan de executeerde laat (art. 46 lid 1 Rv). Dit is wat mij betreft het beslagmoment

op roerende zaken, waarmee direct de blokkerende werking intreedt. Dat dit in de praktijk vrijwel altijd anders uitpakt, is mij bekend.

- 11 In tegenstelling tot het beslag op schepen dat aan boord van het schip wordt gelegd. Zie daarvoor: art. 564 lid 1 Rv.
- 12 Hof Den Bosch 30 maart 1972, NJ 1972, 274.
- 13 Hof Den Bosch 30 maart 1972, NJ 1972, 274, r.o. 4.3.
- 14 Hof Den Bosch 30 maart 1972, NJ 1972, 274, r.o. 4.4.
- 15 Hof Den Bosch 30 maart 1972, NJ 1972, 274, r.o. 4.5.
- 16 Zie voor de uitleg van het raambeslag bijv.: L.J. Saarloos, 'Executieperikelen (I). Is een raambeslag toegestaan?', *Rechtsstrijd*, nr. 2, febr. 1992, p. 28-30.
- 17 Zie bijv.: Rb. Amsterdam 26 juni 2007, ECLI:NL:RBAMS:2007:YB0155 en Rb. Amsterdam 21 april 2009, ECLI:NL:RBAMS:2009:YB0233.
- 18 HR 9 januari 1928, NJ 1928, 209.
- 19 Hof Den Bosch 30 maart 1972,

NJ 1972, 274.

- 20 In art. 8 EVRM staat dat iedereen recht heeft op respect van onder meer zijn privéleven.
- 21 B.H.M. Custers, J.J. Oerlemans en S.J. Vergouw, *Het gebruik van drones. Een verkennend onderzoek naar onbemande luchtvaartuigen*, Den Haag: Boom Lemma 2015, p. 70.
- 22 *Drones en privacy. Handleiding voor een gebruik van drones dat voldoet aan de waarborgen voor bescherming van de privacy*, Ministerie van Veiligheid en Justitie, 25 november 2015, p. 12.
- 23 Zie bijv.: EHRM 16 februari 2000, 27798 (*Amann/Zwitserland*) en de onderzoeken van V. Williams: *Privacy Impact & the Social Aspects of Public Surveillance, Covert Policing Review*, Londen 2008 en R.L. Finn, D. Wright, A. Donovan, L. Jacques & P. de Hert, *Study on privacy, data protection and ethical risks in civil Remotely Piloted Aircraft Systems operations*, Final Report, 2014.

advertentie

Boomcriminologie

EEN VERKENNEND ONDERZOEK NAAR ONBEMANDE LUCHTVAARTUIGEN

B.H.M. Custers, J.J. Oerlemans en S.J. Vergouw

In dit onderzoek wordt uitgebreid ingegaan op de verschillende soorten drones en de kansen en bedreigingen die drones met zich meebrengen. Tevens behandelt het boek de bestaande juridische kaders voor het gebruik van drones binnen de luchtvaartwetgeving, het aansprakelijkheidsrecht, het privacyrecht en het strafrecht. Ook wordt de Nederlandse situatie vergeleken met België, Frankrijk, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk, Australië en de Verenigde Staten. Op basis van de bevindingen worden verdere waarborgen voor de privacy voorgesteld en contouren voor toekomstige wetgeving geschetst.

9789462365551 | 1e druk | 2015 | 175 pagina's

www.boomcriminologie.nl